

TÜRÜK

2026, Yıl/Year: 14, Sayı/Issue: 45, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / *Date of Received*: 05.05.2026

Kabul Tarihi / *Date of Accepted*: 28.06.2026

Sayfa / *Page*: 51-57

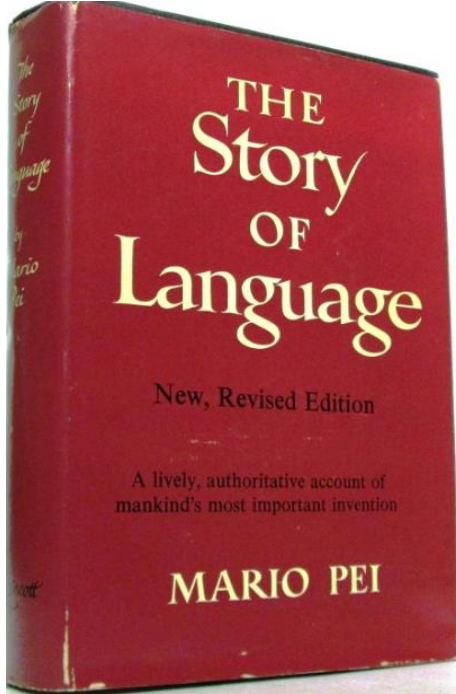
Book Review and Evaluation / Kitap Tanıtımı ve Değerlendirme

Yazar / *Writer*:

Dr. Öğr. Üyesi Ebru Ak

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve
Tercümanlık Bölümü, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı
ak_e@ibu.edu.tr

MARIO PEİ'NİN DİLİN HİKAYESİ ADLI KİTABIYLA BELİRGİNLEŞEN FARKINDALIKLAR¹

ÖZ

Mario Pei'nin *The Story of Language* (1965) adlı anıtsal eseri, dilbilim kavramlarını özel ve korumalı alanından çıkararak insan ve kültür odağında çok boyutlu bir yaklaşımla ele alan ve güncelliğiyle şaşırtan bir çalışmadır. Kitap; dilin tarihsel evrimi, dili oluşturan temel unsurlar, dilin sosyal işlevleri ve diğer disiplinlerle ilişkisi, modern dillere geniş bir pencereden bakış ve uluslararası ortak dil arayışları olmak üzere beş ana bölümden oluşmaktadır. Her bir ana bölüm de farklı konuların tartışıldığı alt bölümlere ayrılmıştır. Eserde dil, statik bir kurallar bütünü olarak değil; siyasi, psikolojik ve kültürel katmanları olan yaşayan bir organizma olarak

tanımlanır. Yazarın üslubu, akademik derinliği okuru yormayan akıcı bir anlatımla birleştirmesi bakımından özgündür. Çalışmanın amacı titiz bir akademik birikimi keyifli bir üslupla buluşturan Mario Pei'nin "The Story of

¹ Mario Pei'nin 1965 yılında New York, Philadelphia'da, B. Lippincott Company'de yayınladığı "The Story of the Language" adlı eserinin tanıtım çalışmasıdır.

Language” adlı eserine dikkat çekmek ve dilin bu büyüleyici serüvenini kuramsal bir derinlikle ele alan başvuru kitabının literatürdeki görünürlüğüne katkı sağlamaktır. Hem yazar hem de çevirmen olan Pei’nin çeviri bilinci ve farkındalığı çeviribilim literatürü açısından da oldukça önemlidir. Araştırmacının kaleme aldığı değerlendirme yazısı Pei’nin üretken kimlikleriyle Türkçede de görünür olmasını sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: dilbilim, Mario Pei, çeviribilim, dilin öyküsü, ortak dil.

**LINGUISTIC AWARENESS DEVELOPED BY MARIO PEI AND HIS BOOK
"THE STORY OF LANGUAGE"**

Abstract

Mario Pei's monumental work, "The Story of Language" (1965), is a study that surprises with its relevance, taking linguistic concepts out of their private and protected realm and addressing them with a multi-dimensional approach focusing on humanity and culture. The book consists of five main sections: the historical evolution of language, the fundamental elements that constitute language, the social functions of language and its relationship with other disciplines, a broad perspective on modern languages, and discussing a common international language with its positive and negative sides. Each main section is further divided into subsections discussing different topics. In the work, language is defined not as a static set of rules, but as a living organism with political, psychological, and cultural layers. The author's style is unique in that it combines academic depth and awareness with a fluent narrative that does not create tiredness and boredom on the reader. The aim of this study is to draw attention to Mario Pei's "The Story of Language", which combines meticulous academic knowledge with an enjoyable style, and to contribute to the visibility of this reference book, which addresses this fascinating adventure of language with theoretical depth, in the literature. Pei, being both an author and a translator, possesses a profound understanding and awareness of translation, which is highly significant for the literature of translation studies. The researcher's assessment aims to make Pei's prolific contributions visible in Turkish as well.

Key Words: linguistics, Mario Pei, translation studies, language, international language

Giriş

İnsanlık tarihiyle birlikte anılan diller tarihinden bahsetmek dilin kronolojik gelişimin yanında dilden dile kültürde kültüre aktarılan öyküsünü de beraberinde getirir. Aksan’ın (2009 16) dil tanımında insan düşünen, düşündüğünü bir şekilde gerçekleştirmeye çalışan konuşan bir varlıktır. Mario Pei dilin medeniyet tarihinin devingenliğinde ve akışında oynadığı rolü Dilin Öyküsü (The Story of Language) başlığını koyduğu kitabında tüm yönleriyle kapsayıcı şekilde anlatmıştır. Kitap Türkçe’ye henüz kazandırılmamıştır, bu değerlendirme yazısının da en önemli amacı kitabı dilbilim,

dil felsefesi ya da çeviribilim hakkında okuyan düşünen ve yazan alıcılarıyla buluşturma arzusudur. “Story” sözcüğü için öykü sözcüğü tercih edilmiştir, bununla yazarın akışkan, dilbilimi masalımsı bir üslupla anlatan yazarın özenli üslubunu yansıtabilmek amaçlanmıştır. Dilin ve dilbilimin tarihsel gelişiminin kolay okunan ve anlaşılır bir dille anlatıldığı kitap medeniyetin de gelişimini seyredebilmek açısından önemlidir. Çeviribilim penceresinden bakıldığında yazar ve çevirmen olarak dilbilim, çevirinin doğası ve dillerle birlikte insanlığın da kat ettiği yol hakkında kafa yoran Mario Pei’yi daha da görünür kılmak amaçlanmıştır. Türkçeye kazandırılmasının filoloji literatürü için önemli bir kazanç olacağı öngörülmektedir.

Paul A. Gaeng’in (1978) “In Memoriam: Mario A. Pei” başlıklı anma yazısı, Vergilius’un Georgica adlı eserinde geçen ünlü alıntı "Felix qui potuit rerum cognoscere causas." (Ne mutlu nesnelere ya da olayların nedenini kavrayabilmiş kişiye!) ifadesi ile başlar ve Pei’nin çok boyutlu düşünme tarzıyla ve üretkenliğiyle devam eder. Gaeng yazısında Mario A. Pei’yi yalnızca bir dilbilimci değil, aynı zamanda geniş ilgi alanlarına sahip bir “Rönesans insanı” olarak tanıtır. Yazıda Pei’nin mütevazı ve paylaşımcı öğretmen kimliğinden de övgüyle bahsedilir. Pei lise eğitimi sonrası öğretmenliğe başlamış, City College of New York’ta lisans öğrenimi, Columbia Üniversitesi’nde yüksek lisans ve doktora eğitimlerini tamamlamıştır. Latin kökenli diller ve Karşılaştırmalı Filoloji alanındaki doktora tezi yazılı ve konuşulan dil arasındaki ilişkiyi belgelendiren önemli bir çalışma olarak tanınmıştır ve ilerleyen yıllara “Kolombiya Okulu” olarak bilinecek düşün ve metodolojinin de temel taşları bu tez çalışması ile döşenmiştir. Pei bilim insanı olarak emekli olmuş fakat her zaman üretmeye devam etmiştir. Çok sayıda kitap, makale ve çeviri yayımlamış, özellikle anlambilim, Latince ve Roman Dilleri, dil öğrenimi, sözlü ifade biçimleri üzerine olan eserleri dikkat çekici kaynak kitaplar arasındadır.

Mario Pei’nin dilbilime yaptığı büyük katkılardan bahsederken, Jeolinguistik (Yer dil bilimi) alanındaki öncülüğünü kesinlikle atlamamak gerekir. Pei; tarihin, coğrafyanın ve demografinin diller üzerindeki etkisini inceleyen bu dalın amaç ve yöntemlerini 1965 tarihli “Invitation to Linguistics” [Dilbilime Davet] kitabında açıkça ortaya koymuştur. Ayrıca, bu yeni dil bilimi dalını yaygınlaştırmak amacıyla 1964 yılında Amerika Jeolinguistik Derneği’ni kurmuştur. Bu dernek, onun bu alandaki çığır açıcı çalışmalarının en somut göstergesi olarak varlığını sürdürmektedir.

Mario Pei’nin eserlerinden Gaeng (1978) yazdığı anma yazısında şu şekilde bahsetmiştir:

The Language of the Eighth-Century Texts in Northern France (1932), Vittorio Rossi'den çevirdiği Il Quattrocento / The Renaissance in Italy (1934), The Italian Language (1941), The Story of Language (1949), The Story of English (1952), The Swords of Anjou (1953), All About Language (1954) ve Invitation to Linguistics: A Structural View to the Science of Language (1965). Eserlerinden bahsederken iki adet önemli çeviri metnini de belirtmek gerekir. Bunlardan ilki yayınlanmamış ve derslerde öğrencileri ile birlikte çevirdikleri düşünülen Vittorio Rossi’nin (1930) “Il Quattrocento” adındaki “1400’ler, 15. Yüzyıl” anlamına gelen el yazması çeviri çalışmasına yine anma yazısında atıfta bulunulmuştur. Bir diğer çeviri metin ise Pei’nin, Joan McConnell ile iş birliği içinde Lidia Mazzolani’nin “L’Impero senza fine” adlı eserinin İngilizce çevirisidir; [Empire Without End] başlığıyla Harcourt Brace Jovanovich tarafından yayımlanmıştır. Bu eser için kaleme aldığı kapsamlı önsöz çevirmen kimliğindeki Pei’nin çeviri tercihlerinin görünürlüğü açısından oldukça

önemlidir. Önsözler metni çevreleyen unsurlardan bir tanesidir ve edebiyat tarihi açısından düşünüldüğünde de çevirmen önsözü olarak ele alındığında dönemin ve çevirmenin çeviri politikası ve çeviri tercihlerinin anlaşılmasında yol göstericidir. Genette çeviride önsözlerin belirleyici olma özelliğini şu şekilde ifade etmiştir: "Çevirmen önsözünün (translator's preface) birincil işlevi, bir çeviri eylemini gerekçelendirmek ve çevirmenin benimsediği teknik ya da estetik tercihleri (sadakat, yerlileştirme, yabancılaştırma, işlevsel eşdeğerlik) açıklamaktır" (268).

Kitabın yazarının çok başarılı ve üretken bir dilbilimci olması beş temel bölüm şeklinde kaleme alınmış kitapta ilk olarak dilin tarihi, dillerin oluşumu, dil aileleri gibi her zaman gizemli ve açıklamaya muhtaç yönleri olan konuların alt başlıklar halinde detaylıca anlatılmıştır. İkinci bölümde dili oluşturan temel unsurlar fonoloji, sözcükbilim, sözdizimi, anlambilim ve dilsel estetik gibi alt başlıklarda detaylandırılmıştır. Üçüncü bölüm dilin sosyal işlevine ayrılmıştır. Dil ve din, dil aileleri, ekonomik ilişkiler, politik etkileşimler, dilin edebiyat, bilim ya da eğitim gibi farklı disiplinlerdeki önemi ele alınmıştır. Dördüncü bölüm Pei'nin de çalışma alanlarından biri olan coğrafya ve dilbilim konusuna ayrılmıştır. Kralların İngilizcesi ve Amerikan dili, Slav Dilleri, Roman Dilleri, Hint-Avrupa Dilleri ve Batı Dilleri gibi Modern dünyada konuşulan dillere değinilmiştir. Son bölüm "uluslararası bir dil" başlığı altında toplanmıştır. Kolay ve zor diller, çeviri problemi, dilin evrenselliği ve uluslararasılığı dilbilimsel emperyalizm gibi konular cesurca tartışılmış ve son olarak "yapılabilir, neden olmasın!" şeklinde bir başlıkla tüm dünyada insanların birbirini kolayca anlayabileceği ortak bir dil hayalinden bahsetmiştir.

Kitabın bölümlerinin biraz daha detaylandırılarak anlatılacağı bir sonraki bölüme geçmeden önce, özetle söylenebilir ki Pei engin dilbilim bilgisini okurlarıyla paylaşırken cesur bir akademisyen ve yazar olarak uzun yıllar boyunca tartışılacağını bildiği konuları da savunmaktan ve yazmaktan geri durmamıştır. Kitap dikkatle okumayı gerektiren bir kaynak eserdir fakat sadece bilgi aktarmak amacıyla, ders kitabı tarzında da yazılmamıştır. Bir önermesi olan, savunduğu fikirleri de sağlam bir dille ve kaynaklarla destekleyerek tartışan ve tartışma yaratmaktan çekinmeyen bir başvuru kitabıdır.

Kitap Hakkında Değerlendirme

Birinci bölüm "The History of Language" [Dilin Tarihsel Gelişimi] başlığı altında kaleme alınmıştır. Bölüm dilin kökeni, gelişimi ve tarih çizgisi üzerindeki dönüşümüne odaklanır. Pei dilin ortaya çıkışı, dil ailelerinin oluşumu, lehçelerin ve dildeki farklılaşmaların oluşumunu ve yazının tarihini ele alır. Dilin serüvenini farklı pencerelerden bakarak anlatan Pei ilk bölümde sözlü ya da yazılı olmayan fakat iletişim kurmakta insanlığın hizmetinde olmuş farklı sistemlerden söz eder. Sümerce, Akadca ve Hint-Avrupa Dilleri arasındaki bağlantılar da bu bölümde tartışılmıştır. Tarihsel karşılaştırmalı dilbilim çalışmalarının dilbilimin ve kültürün gelişmesindeki öneminin de altı çizilmiştir Adların ve Soyadların oluşumu, nezaket ve hakaret dili farklı dillerden verilen örneklerle çeşitlendirilmiştir. Bölüm yazının tarihçesinin kapsamlı ve kronolojik bir şekilde anlatılmasıyla sonlandırılmıştır.

Kitabın ikinci bölümünün başlığı "The Constituent Elements of Language" [Dili Oluşturan Unsurlar] şeklinde belirtilmiştir. Bölüm Dryden'dan alınmış bir epigrafla açılmaktadır. Şair okura seslenir: "Her kim dilbilgisi ağacına tırmanırsa şüphesiz bilir, isim, fiil ve fiilimsi hangi dalda yetişir." Söz konusu epigraf dilin yapısal özelliklerine ayrılmış bölüm hakkında da okuru yönlendirme

görevini üstlenmiştir. Sesler, sözcükler, dilbilgisi, sözdizimi, anlam gibi temel konular ele alınmıştır. Bu bölüm dilin ortaya çıkışındaki eski kuramlardan “bow-wow, ding-dong, poh poh, yo-he-ho ve ta-ta gibi klasik kuramlardan yola çıkar argo gibi özel alan diline oradan da dil ve estetik konusuna gelerek çok yönlü ve yoğun bilgilerle okuyucusunu baş başa bırakır.

Üçüncü Bölümün başlığı “The Social Function of the Language”, [Dilin Sosyal İşlevi] olarak belirlenmiştir. Bu bölüm dilin toplumsal yaşam içindeki rolünü tartışır. Dil ile din, aile, ekonomi, siyaset, eğitim, bilim, edebiyat ve psikoloji arasındaki ilişki incelenir. Pei dilin sadece iletişimi sağlayan bir araç değil, aynı zamanda toplumsal kurumlara şekil veren ve onlardan etkilenerek şekillenen bir olgu olduğunu da alt başlıklarla göstermeye ve örneklendirmeye çalışmıştır.

Dördüncü bölüme “The Modern Spoken Languages”, [Konuşulan Modern Diller] başlığı atılmış ve kitabın bu bölümünde günümüzde konuşulan başlıca dünya dilleri ve dil aileleri anlatılmıştır. İngilizce, German, Slav ve Roman dilleri başta olmak üzere farklı dil gruplarının tarihsel gelişimi ve özellikleri tanıtılır. Ayrıca Hint-Avrupa dilleri dışında kalan dillerden de bahsedilerek (örn: Uzak doğu dilleri) okura dünya dillerindeki çeşitlilik hakkında genel bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmıştır.

Kitabın son bölümü “International Language”, [Uluslararası Ortak Dil] üst başlığıyla sunulmuş ve alt başlıklarda kolay ve zor diller, çeviri problemi, dilin evrenselliği ve uluslararası iletişim sağlayıcı olması, biraz hile ile evrensellik, dilbilimsel emperyalizm ile evrensellik ve yapılabılır, neden olmasın! Heyecanıyla kapatılmış son bölüm yer almaktadır. Pei özellikle Esperanto gibi uluslararası dil projelerini değerlendirirken küresel iletişimde ortak bir dilin mümkün olup olmadığını tartışır. Pei, İngilizcenin ortak dil “lingua franca” haline gelmesinin arkasındaki gücü kabul etmekle birlikte bu süreci kendiliğinden gelişmiş ve kabul görmüş bir süreç olmaktan ziyade, siyasi ve ekonomik bir dayatma (Dilsel emperyalizm) olduğundan ve insanların anadillerine olan bağlılıklarının onların ortak bir dil belirlemede ne kadar çok zorlanacaklarını anlatır.

Sonuç Yerine

Mario Pei'nin bilgilendirici ve örnekleriyle bir o kadar da sürükleyici olan kitabı dilbilim, edebiyat, çeviribilim, antropoloji, sosyoloji ve psikoloji gibi disiplinlerle ilgilenen ve bu alanlarda çalışan herkese yol gösterebilecek niteliktedir. Pei dilbilimi anlaşılması güç kavramlardan biraz soyutlayarak yaşamın tam da ortasından yola çıkarak insan ve kültür kavramlarını merkeze alarak çok boyutlu bir şekilde yansıtmıştır. Ülken (2009 VII) medeniyetlerle ayrıştığı düşünülen uyanışların aslında birbirine bağlı olduğunu ve bağlılığın da tercüme ile olduğunu belirtmiştir. Pei çeviriyi kelimelere sözlüklerden karşılık bulma eylemi olarak değil; siyasi, kültürel ve psikolojik boyutlarıyla iç içe geçmiş çok katmanlı bir süreç olarak ele alır. Çevirinin diplomatik yönünün önemini “mokusatsu” sözcüğünün çift anlamlılığının yol açtığı atom bombası atma kararıyla örneklendirirken, dilin kültürle olan bağlantısını da “Queen Elizabeth” sözcüğünün Malayca karşılığının olmamasını, kadının tek başına yönetme yetkisine sahip olmak diye bir yaşam bilgisine ve uygulamasına sahip olmadıklarından sözcüğün “kralın karısı” olarak çevrildiğini aktarmıştır. Bunlar sadece akılda kalan ilginç bilgilerden birkaç tanesidir. Kitaptaki kültür ve dil ilişkisi her satırda okurunu şaşırtır ve onu yeni bir bilgiyle sarmalanmanın ikircikli hissiyle de baş başa bırakmaktan geri durmaz.

Sonuç olarak, bu değerlendirme yazısı Mario Pei'nin yalnızca dilbilim alanındaki akademik katkılarını değil, aynı zamanda öğretmen, araştırmacı ve kültür elçisi olarak bıraktığı kalıcı mirası da ortaya koymaktadır. Dil ve dilbilim çalışmalarına yaptığı katkılarının yanı sıra, özellikle tarih, coğrafya ve demografinin dil üzerindeki etkilerini inceleyen jeodilbilim (geolinguistics) alanındaki öncü çalışmalarıyla dikkat çeken Pei, bu disiplinin kurumsallaşmasına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Yaşamı boyunca çok sayıda ödül ve onurla takdir edilen Pei, İtalyan kökeni ile Amerikan akademik dünyası arasında kurduğu köprü sayesinde kültürlerarası ilişkilerin geliştirilmesinde de etkili olmuştur. Bunun yanında, diller arasındaki ilişkileri tarihsel ve kültürel boyutlarıyla ele alan yaklaşımı, çeviri bilincinin ve kültürlerarası farkındalığın gelişmesine de önemli katkılar sağlamıştır. Bu değerlendirme yazısında adı geçen eserler, Mario Pei'nin tüm yayınlarını değil, onu anmak amacıyla Gaeng'in (1978) kaleme aldığı anma metninde adı geçen çalışmalarını kapsamaktadır. Hem bir kitap değerlendirme yazısı hem de biyografik bir tanıtım olarak okunabilecek bu metnin kaleme alınma amacı, dilbilimci, üretken bir yazar, çokdilli bir akademisyen ve çevirmen olan Mario Pei'nin çalışmalarına dikkat çekerek dilin büyüleyici öyküsünü akademik bilgi ile yormayan keyifli anlatımı bir araya getiren özgün bir üslupla ele aldığı *The Story of Language* adlı eserinin görünürlüğüne katkı sağlamaktır.

Çeviri eylemi için son bölümde bir alt başlık açmış olan Pei, çeviriyi kaynak, erek odaklılık, kültürel adaptasyon, eşdeğerlik gibi günümüzde de güncelliğini koruyan kavramlarıyla ele almıştır. Gideon Toury (2012: 61), çeviri sürecini sosyokültürel kısıtlamalar altında gerçekleşen bir karar alma mekanizması olarak tanımlar ve çevirmenin her bir metinsel tercihinin bu arka plandan beslendiğini ve ona göre şekillendiğini savunur. Çevirinin ayrıca makine çevirisi boyutu sözlü ve yazılı çeviri için de tartışılmıştır. Pei'nin görüşlerinin güncelliğini çeviribilim alanında görmek oldukça heyecan vericidir. Dilbilim ve çeviribilim başta olmak üzere sosyal bilimlerde düşünmeyi pekiştirmesi açısından önemlidir. Bu eserin Türkçeye kazandırılması Pei'nin düşünce dünyasıyla tanışmamızı sağlayacaktır. Yarım yüzyılı aşkın bir süre önce ortaya koyduğu görüşlerin yankılarını göreceğiz olmak araştırmacılara ve okurlara ilham verecektir.

Kaynaklar

- Aksan, Doğan (2009). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Vol. 1, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gaeng, Paul A. (1978). "In Memoriam: Mario A. Pei (February 16, 1901–March 2, 1978)." *Italica*, vol. 55, no. 2, pp. 298–300. JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/478979>.
- Genette, Gérard (1997). *Paratexts: Thresholds of Interpretation*. Translated by Jane E. Lewin, Cambridge UP.
- Mazzolani, Lidia Storoni. (1972). *The Empire Without End*. Translated by Mario A. Pei, Harcourt Brace Jovanovich, 1976. Originally published
- Pei, Mario (1954). *All About Language*. J. B. Lippincott Co.,
- Pei, Mario (1965). *Invitation to Linguistics: A Structural View to the Science of Language*. Doubleday & Company,

- Pei, Mario (1941). *The Italian Language*. Columbia UP,
- Pei, Mario (1932). *The Language of the Eighth-Century Texts in Northern France*. Carranza & Co.,
- Pei, Mario (1952). *The Story of English*. J. B. Lippincott Co.,
- Pei, Mario (1949). *The Story of Language*. J. B. Lippincott Co.,
- Pei, Mario (1953). *The Swords of Anjou*. John Day Co.,
- Rossi, Vittorio (1930). *Il Quattrocento*. Translated by Mario A. Pei, unpublished English translation, Columbia University.
- Toury, Gideon (2012). *Descriptive Translation Studies and Beyond: Revised Edition*. John Benjamins.
- Ülken, Hilmi Ziya (2011). *Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.